

MONEDE BIZANTINE DESCOPERITE ÎN SATUL ISTRIA (reg. Dobrogea)

DE
H. NUBAR

În împrejurimile satului Istria, au fost descoperite în mod întâmplător¹, în ultimii ani, două monede bizantine: una de aur, aparținând lui Constantin al IV-lea Pogonatus, cealaltă de bronz, din seria monedelor anonime, emisiune din vremea împăraților Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea.

Descrierea lor este următoarea:

1. *Constantin al IV-lea Pogonatus* (668—685)

δ N CO [S] T N Ξ SP. Bustul împăratului, cu barbă, văzut din față. Pecap, coif cu diademă. Poartă armură. În dr. sulită, iar în st. scut.

Fig. 1.— *Istria-sal*. Monedă bizantină de aur emisă de Constantin al IV-lea Pogonatus.

Rv. VICTO [A (sic) A V] S⁴. La sfârșit S, jos CONOB. Cruce pe trei trepte. La st. Heraclius, la dr. Tiberius, ambii în picioare, văzuți din față.

AV. Greut. 3,59 g. Diam. 17 mm. Conservarea bună, moneda tocită (fig. 1).

Wroth², 10 Anii: 670—680.

2. *Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea* (976—1025)

[+ ἘΜΜΑ ΝΟΒΗΛ]. Bustul cu nimb al lui Cristos, văzut din față; mîna dr. ridicată în semn de binecuvîntare, iar în st. evanghelia. Cruce în fiecare braț al nimbului. În cîmp, [IC] XC.

¹ Moneda de aur a apărut în anul 1955 cu prilejul unor lucrări agricole efectuate la circa 1 km nord-est de marginea satului Istria. Ea a intrat în patrimoniul șantierului Histria, în 1964, o dată cu cealaltă monedă de bronz menționată, căreia nu i s-au putut stabili cu precizie anul și locul descoperirii.

² W. Wroth, *Catalogue of the Imperial Coins in the British Museum*, vol. II, London, 1908.

Rv. + IHSYS
XPISTYS
BASILEY
BASILE'

Br. Greut. 8,73 g. Diam. 31 mm. Conservarea satisfăcătoare, moneda foarte tocită (fig. 2).

Wroth, 21 (tip general). Thompson ³, class. A—2, anii 989—1028.

Monedele prezentate mai sus constituie primele mărturii numismatice bizantine, care provin din teritoriul satului Istria.

Interesul pe care-l reprezintă e cu atât mai mare, cu cât ele aparțin unei perioade târzii, posterioare începutului secolului al VII-lea, dată de la care încetează existența orașului Histria. Se știe că, în ceea ce privește

Fig. 2. — Istria-sat. Monedă bizantină de bronz emisă de Vasile al II-lea și Constantin al VIII-lea.

Cetatea Histria, cercetări recente ⁴ au dovedit, în primul rînd pe baza documentelor numismatice, continuarea viețuirii cu caracter urban pînă în primele decenii ale secolului al VII-lea (s-au descoperit monede bizantine emise de către Focas și rebătute de succesorul său Heraclius, în anii 612—613 și 613—614). După această dată, mărturii de viață sporadică reapar în cetate mult mai tîrziu ⁵. Și în acest caz, dovezile sînt în special de natură numismatică, emisiuni din vremea împăraților Ioan I Tzimiskes (969—976) și Manuel I Comnenul (1143—1180).

În ceea ce privește împrejurimile imediate ale Histriei, nu există pînă în prezent nici o mărturie care să permită cel puțin formularea unei ipoteze de lucru asupra existenței și caracterului locuirii în mediul rural învecinat, după sfîrșitul orașului. Săpăturile arheologice întreprinse pînă acum în satul Istria au scos la lumină urme din epocile greacă și romană; de asemenea există vestigii, necercetate încă, care indică o locuire și în perioada romano-bizantină, contemporană cu cea din cetate. În sfîrșit,

³ M. Thompson, *The Athenian Agora*, vol. II, *Coins*, Princeton — New Jersey, 1954, p. 113.

⁴ H. Nubar, *Monede bizantine de la începutul secolului al VII-lea și sfîrșitul Cetății Histria*, în SCN, III, 1960, p. 183—195.

⁵ C. Preda, *Urme de viață la Histria din secolele XII—XIII*, în SCIV, V, 1954, 3—4, p. 531—538. În afară de monede autorul menționează și fragmente ceramice bizantine din această vreme.

la acestea se adaugă cimitirul biritual slavo-bulgar cu substrat romanic, din secolele IX—X⁶.

Or, în această lumină, monedele bizantine, recent descoperite în satul Istria, constituie indicii prețioase ale continuării locuirii în mediul rural din jurul cetății și după secolul al VII-lea.

Aceeași constatare este valabilă și în cazul satului Sinoe, din apropierea cetății Histria. Aici s-au descoperit două monede bizantine emise de către Heraclius (613—641) și Constantin al IX-lea Monomahul (1042—1055)⁷.

În orice caz, nu este de loc exclusă posibilitatea, ca după părăsirea orașului, ultimii locuitori ai Histriei să se fi refugiat în așezările rurale din vecinătate, care vor continua și pe mai departe să-și depăne existența.

Trebuie menționat în ceea ce privește prezența monedelor din secolele X—XI la cetatea Histria și satele din jur, Istria și Sinoe, că ea reflectă de fapt un fenomen bine precizat pentru întreaga Dobrogea : reînțărirea autorității bizantine la Dunărea de jos, în această vreme.

Documentele numismatice prezentate constituie primele elemente care atestă o locuire bizantină în teritoriul rural al Histriei, după secolul al VII-lea. Rămâne ca viitoarele cercetări arheologice să scoată la lumină noi mărturii care să aducă precizări mai ample în această importantă problemă.

MONNAIES BYZANTINES DÉCOUVERTES DANS LE VILLAGE DE ISTRIA (RÉGION DE DOBROGEA)

RÉSUMÉ

Dans les environs du village de Istria ont été découvertes fortuitement deux monnaies byzantines : une en or, émise par Constantin IV Pogonatus (668—685), l'autre en bronze, émission du temps des empereurs Basile II et Constantin VIII (976—1025). Elles sont les premiers documents numismatiques byzantins qui proviennent du territoire du village de Istria. Leur découverte est un indice important de la persistance de la vie byzantine dans le milieu rural des environs d'Histria, même après le commencement du VIIe siècle quand la ville avait fini son existence.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — *Istria-sat*. Monnaie byzantine en or, émise par l'empereur Constantin IV Pogonatus.

Fig. 2. — *Istria-sat*. Monnaie byzantine en bronze, émission du temps des empereurs Basile II et Constantin VIII.

⁶ Conform ultimelor concluzii ale descoperitorului respectiv, Vlad Zirra. În privința acestui cimitir, vezi Vlad Zirra, *Двусрядовый могилиник раннефеодальной эпохи в Капул Виллор-Истрия*, în *Dacia*, N. S., VII, 1963, p. 355 și urm.

⁷ Irimia Dimian, *Cîteva descoperiri monetare bizantine în R. P. R.*, în *SCN*, I, 1957, p. 200.